

Wykład 4.

Kolejki – implementacja, przetwarzanie

Kolejki

Kolejka (*ang. queue*) – struktura danych o charakterze listy; ciąg elementów przechowywanych w sposób umożliwiający ich przetwarzanie w określonej kolejności.

Różnice w porównaniu do list dotyczą **dostępności elementów**:

- w listach możemy uzyskać **dostęp do dowolnego elementu** (sekwencyjnie lub indeksowo),
- w kolejce **dostępny jest w danej chwili tylko jeden element**, tzw. czoło (głowa), (*ang. head*); ta rola elementu wynika z implementacji kolejki.

Kolejka

Podstawowe kategorie kolejek:

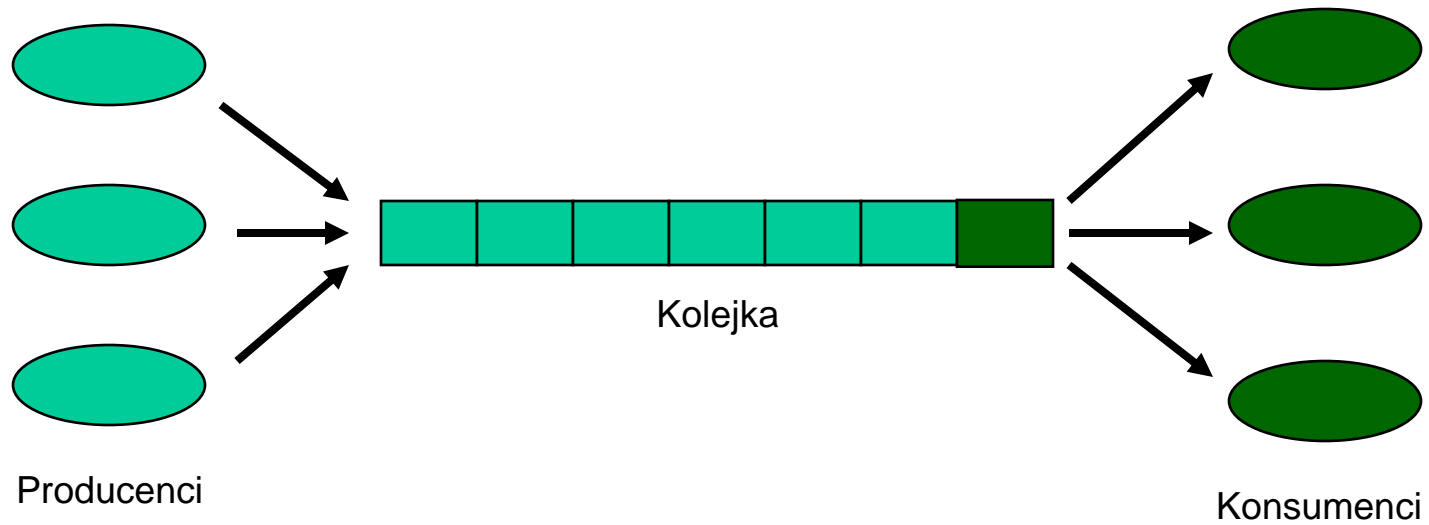
- nieograniczone (nie jest określona maksymalna liczba elementów),
- ograniczone (gdy jest określona maksymalna liczba elementów, czyli **limit**; konieczna jest wówczas dodatkowa metoda sprawdzająca **czy kolejka jest pełna**).

Podział ze względu na kolejność pobierania elementów z kolejki:

1. Kolejki zwykłe (o kolejności pobierania z kolejki decyduje wyłącznie kolejność wstawiania); stosuje się następujące strategie pobierania:
 - **FIFO** (*ang. First-In, First-Out*, "pierwsze przyszło, pierwsze wyszło"), "typowa" kolejka; kolejność pobierania jest tożsama z kolejnością umieszczania elementów w kolejce).
 - **LIFO** (*ang. Last-In, First-Out*, "ostatnie przyszło, pierwsze wyszło").
2. Kolejki priorytetowe (o kolejności pobierania decyduje priorytet elementów kolejki; ale o tym będzie w późniejszym terminie).

Kolejki można przechowywać w listach wiązanych lub (w przypadku kolejek ograniczonych) w tablicach.

Jednym ze sposobów modelowania kolejek jest model "producenci i konsumenci":

Role producentów i konsumentów mogą pełnić np. procesy.

- **wstaw** obiekt do kolejki,
- **pobierz** obiekt z czoła kolejki,
- **usuń wszystkie** elementy z kolejki,
- **podaj rozmiar** kolejki (aktualna liczbę elementów),
- **sprawdź, czy kolejka jest pusta**.

Przykład interfejsu kolejki w Javie:

```
package queues;
```

```
public interface Queue {
```

```
public void enqueue(Object value); //wstaw do kolejki
```

```
public Object dequeue() throws EmptyQueueException; //pobierz z kolejki
```

```
public void clear();           //usuń wszystkie elementy
```

```
public int size(); //podaj rozmiar kolejki
```

```
public boolean isEmpty();           // true gdy kolejka jest pusta
```

}

Przykład implementacji kolejki **FIFO** na bazie listy wiązanej:

```
package queues;
```

```
import lists.LinkedList; // założenie, że w pakiecie lists są zdefiniowane
```

```
import lists.List;        // klasy LinkedList i List, omawiane wcześniej
```

```
public class EmptyQueueException extends RuntimeException {  
}
```

```
public class ListFifoQueue implements Queue {  
    private final List _list;
```

```
    public ListFifoQueue(List list) // konstruktor tworzący kolejkę na bazie  
    { _list = list; }               // istniejącej listy określonej jako argument
```

```
    public ListFifoQueue()           // konstruktor tworzący kolejkę na bazie  
    { this(new LinkedList()); }      // utworzonej listy wiązanej
```

// c.d.n.

// Przykład implementacji kolejki **FIFO** na bazie listy wiązanej – c.d.

```
public void enqueue(Object value) // wstawienie elementu do kolejki
{ _list.add(value); }             // to dopisanie go na końcu listy
```

```
public Object dequeue() throws EmptyQueueException
{ if (isEmpty())                  // pobranie oraz usunięcie
  { throw new EmptyQueueException(); } // elementu z czoła kolejki
  return _list.delete(0);          // to usunięcie z listy
}                                  // elementu o indeksie 0, wraz ze zwrotem jego wartości
```

// implementacje pozostałych metody interfejsu **Queue** są identyczne, jak
// dla listy:

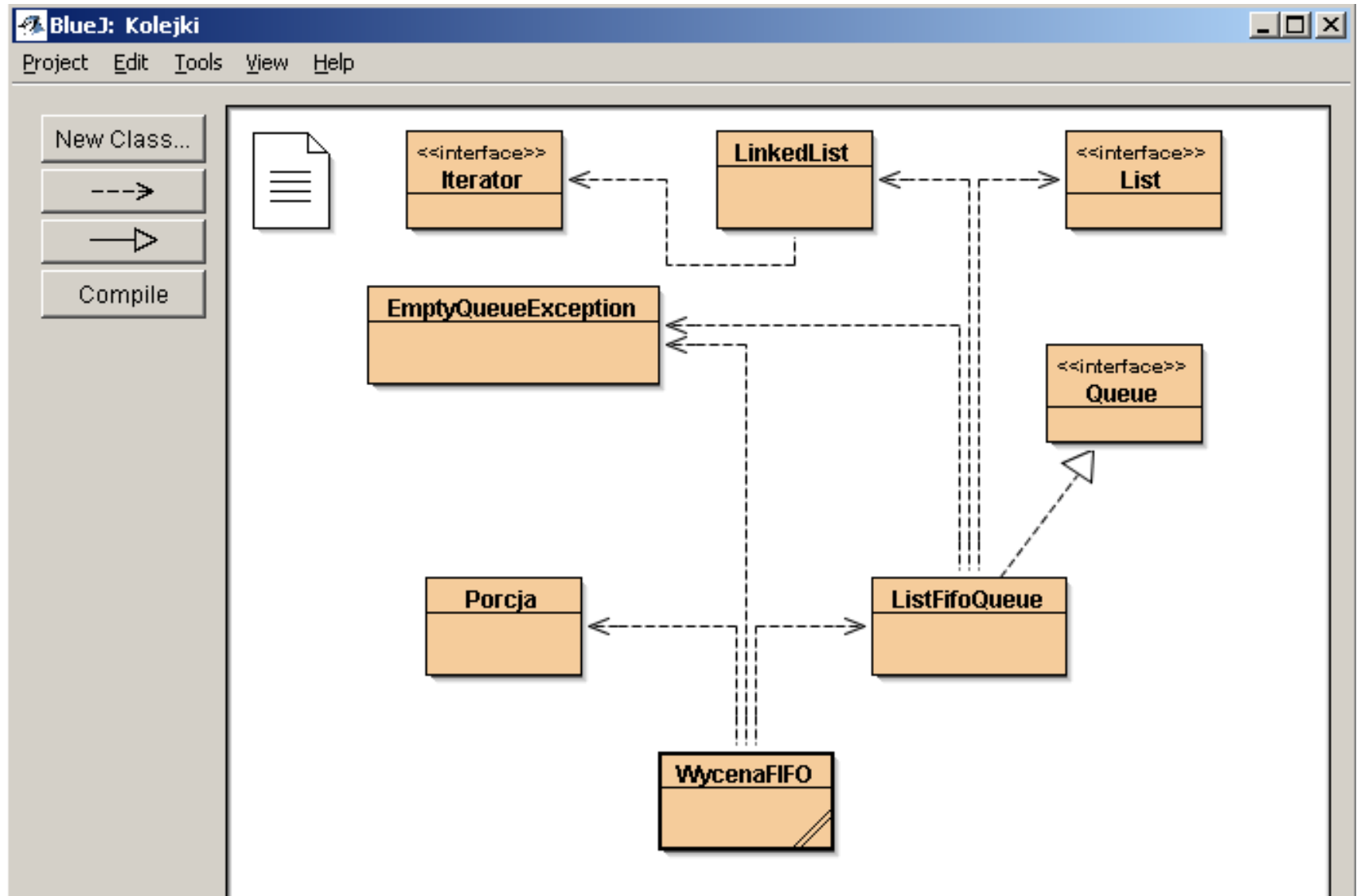
```
public void clear() { _list.clear(); }
public int size()   { return _list.size(); }
public boolean isEmpty() { return _list.isEmpty(); }
public String toString() { return _list.toString(); }
```

```
} // koniec przykładowej implementacji kolejki
```

Przykład kolejki – wycena rozchodów towarów w obrocie magazynowym

// operacja magazynowa opisuje liczbę sztuk oraz cenę jednostkową w zł:

```
public class Porcja {  
    int szt;  
    double cena;  
    public Porcja(int liczbaSzt, double cenaJedn)  
    {  
        szt=liczbaSzt;  
        cena=cenaJedn;  
    }  
    public int ilosc(){  
        return szt;  
    }  
    public double cena(){  
        return cena;  
    }  
    // ....  
}
```

c.d.:

```
public class WycenaFIFO {  
    int sumaPrzSzt=0,sumaRozSzt=0,sumaZapSzt=0;  
    double wartPrz=0,wartRoz=0,wartZap=0;  
    public WycenaFIFO() {}
```

```
    public ListFifoQueue przyjmijDoMagazynu(ListFifoQueue kolejka, String data,  
                                             Porcja p){  
        assert p.ilosc()<=0:"Brak przychodu";  
        int ilosc=p.ilosc();  
        double cena=p.cena();  
        for (int i=1; i<=ilosc; i++)  
            kolejka.enqueue(new Porcja(1,cena));  
        double wprz=ilosc*cena;  
        sumaPrzSzt+=ilosc; wartPrz+=wprz;  
        sumaZapSzt+=ilosc; wartZap+=wprz;  
        System.out.printf("%10s %6.2f    %3d %8.2f          "+  
                           " %3d %8.2f\n",  
                           data,cena,ilosc,wprz,sumaZapSzt,wartZap);  
        return kolejka;  
    } // c.d.n.
```

// c.d.

```
public ListFifoQueue wydajZMagazynu(ListFifoQueue kolejka, String data, int lszt){
    assert lszt<=0:"Brak rozchodu";
    Porcja p;
    System.out.printf("%10s                %3d\n",data,lszt);
    double c=0, wrozch=0;
    int lc=0;
    try { for (int i=1; i<=lszt; i++){
        p=(Porcja) kolejka.dequeue();
        if (c!=0 && p.cena!=c){
            System.out.printf("        --> %6.2f                %3d  \n",c,lc);
            lc=0; }
        else c=p.cena();
        lc++; c=p.cena();
        wrozch+=c; sumaRozSzt++; wartRoz+=c; sumaZapSzt--; wartZap-=c;
    }
    System.out.printf("        --> %6.2f                %3d %8.2f  %3d %8.2f\n",
                    c,lc ,wrozch,sumaZapSzt,wartZap);
    } catch (EmptyQueueException e) {System.out.println("        ???\n");}
    return kolejka;
} // c.d.n.
```

```
public static void main(){
    System.out.println("\n    Ilustracja działania kolejki FIFO - Magazyn towarów");
    System.out.println("    Wycena rozchodów towarów w cenach przychodu (zakupu)");
    System.out.println("-----");
    WycenaFIFO magazyn=new WycenaFIFO();
    System.out.println("    Data    Cena zł    - Przychód - -- Rozchód -- --- Zapas ---");
    System.out.println("operacji                szt.  zł          szt.  zł          szt.  zł ");
    System.out.println("-----");
    ListFifoQueue kolejka=new ListFifoQueue();
    kolejka=magazyn.przyjmijDoMagazynu(kolejka,"2008-04-01",new Porcja(3,10.0));
    kolejka=magazyn.przyjmijDoMagazynu(kolejka,"2008-04-03",new Porcja(4,15.0));
    kolejka=magazyn.przyjmijDoMagazynu(kolejka,"2008-04-08",new Porcja(5,20.0));
    kolejka=magazyn.wydajZMagazynu(kolejka,"2008-04-09",6);
    kolejka=magazyn.przyjmijDoMagazynu(kolejka,"2008-04-10",new Porcja(4,10.0));
    kolejka=magazyn.wydajZMagazynu(kolejka,"2008-04-10",8);
    kolejka=magazyn.przyjmijDoMagazynu(kolejka,"2008-04-11",new Porcja(4,20.0));
    System.out.println("-----");
    System.out.printf("Stan bieżący:      %3d %8.2f  %3d %8.2f  %3d %8.2f  \n",
        magazyn.sumaPrzSzt,magazyn.wartPrz,
        magazyn.sumaRozSzt,magazyn.wartRoz,
        magazyn.sumaZapSzt,magazyn.wartZap); }
} // koniec przykładu
```

BlueJ: Terminal Window - Kolejki							
Options							
<p>Ilustracja działania kolejki FIFO - Magazyn towarów</p> <p>Wycena rozchodów towarów w cenach przychodu (zakupu)</p>							

Data	Cena zł	- Przychód -	-- Rozchód --	---	Zapas ---	---	---
operacji		szt. zł	szt. zł		szt. zł		

2008-04-01	10,00	3 30,00			3 30,00		
2008-04-03	15,00	4 60,00			7 90,00		
2008-04-08	20,00	5 100,00			12 190,00		
2008-04-09				6			
-->	10,00			3			
-->	15,00			3	75,00	6	115,00
2008-04-10	10,00	4 40,00			10 155,00		
2008-04-10				8			
-->	15,00			1			
-->	20,00			5			
-->	10,00			2	135,00	2	20,00
2008-04-11	20,00	4 80,00			6 100,00		

Stan bieżący:		20 310,00		14 210,00		6 100,00	

Wybrane przykłady zaawansowanego zastosowania kolejek:

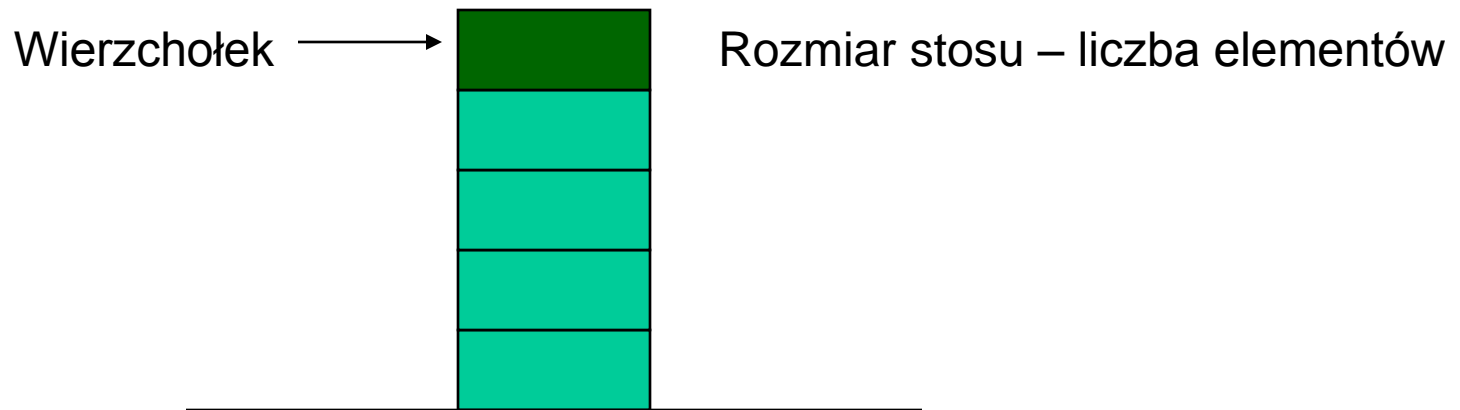
1. W zarządzaniu zadaniami przez systemy operacyjne:
algorytmy szeregowania zadań/procesów:
 - wybór najdłużej oczekującego procesu (FCFS – First Come First Serve),
 - wybór najkrócej wykonywanego procesu (SJF – Shortest Job First),
 - algorytm kolejki cyklicznej (Round-Robin), związany z kwantyfikacją czasu dla zadań; zadanie, które wyczerpało kwant czasu przechodzi na koniec kolejki a jako następne wykonywane jest kolejne zadanie (z czoła kolejki).
2. Serializacja transakcji w rozproszonym przetwarzaniu danych.
3. Kolejowanie klientów w obsłudze przez serwer interaktywny (w architekturze klient-serwer).
4. Zapewnienie synchronizacji dostępu do danych i procesów (kolejki blokujące).

Wykład 5.

Stosy – implementacja, przetwarzanie

Stosy

Stos (*ang. stack*) – struktura danych o charakterze kolejki LIFO (*Last-In, First-Out*).

Różnice w porównaniu do kolejek FIFO dotyczą **dostępności elementów**:

- w kolejkach operujemy na obu jej krańcach,
- w stosie **dostępny jest tylko jeden kraniec** – tzw. **element szczytowy lub wierzchołkowy** (*ang. top of stack*),
- jedynym dostępnym elementem jest ten, który przebywa na stosie najkrócej.

Stosy

Podstawowe operacje na stosie:

- *push* – odłożenie (*położenie*) elementu na stos (rozmiar stosu zwiększa się o 1),
- *pop* - zdjęcie i udostępnienie elementu z wierzchołka stosu (rozmiar stosu zmniejsza się o 1); próba zdjęcia elementu z pustego stosu powoduje wystąpienie wyjątku `EmptyStackException`,
- *size* – zwraca rozmiar stosu (liczbę elementów znajdujących się na stosie,
- *peek* – zwraca wartość elementu szczytowego (wierzchołka) bez zdejmowania go ze stosu; próba wykonania tej operacji na pustym stosie powoduje wystąpienie wyjątku `EmptyStackException`,
- *isEmpty* – sprawdzenie, czy stos jest pusty (czyli: czy `size()`=0),
- *clear* – usunięcie wszystkich elementów ze stosu (stos staje się pusty).

Stosy (tak, jak kolejki) mogą być `ograniczone` lub `nieograniczone`.

Stosy

Stos realizuje następujący interfejs:

```
package stacks;
import queues.Queue;

public interface Stack extends Queue {
    public void push(Object value); // odłóż na stos
    public Object pop() throws EmptyStackException; //pobierz ze stosu
    public Object peek() throws EmptyStackException; //odczytaj ze stosu,
                                                // pozostaw element na stosie
    public void clear(); // usuń wszystkie elementy ze stosu (czyść stos)
    public int size(); // daj rozmiar stosu ("wysokość" stosu)
    public boolean isEmpty(); // true jeśli stos jest pusty
}

// Należy zadeklarować klasę wyjątku EmptyStackException:
public class EmptyStackException extends RuntimeException {}
```

Przykładowa implementacja stosu z wykorzystaniem listy wiązanej i wskazaniem, że stos jest rodzajem kolejki.

Uwaga: Stos (szczególnie ograniczony) można efektywnie zaimplementować przy użyciu tablicy. Wówczas można zastąpić bezpośrednio tworzenie listy wiązanej (jak w przykładzie poniżej) odpowiednim konstruktorem, pozwalającym wybierać rodzaj implementacji stosu (tablica lub lista wiązana). -> Proszę to zrobić samodzielnie.

```
package stacks;
import lists.LinkedList;
import lists.List;
import queues.EmptyQueueException;

public class ListStack implements Stack {
    private final List _list = new LinkedList();
    public void push(Object value) { _list.add(value); }
    public Object pop() throws EmptyStackException {
        if (isEmpty()) { throw new EmptyStackException(); }
        return _list.delete(_list.size() - 1);
    }
}
```

// c.d.n.

// c.d.

```
public Object peek() throws EmptyStackException {  
    Object result = pop();  
    push(result);  
    return result;  
}
```

```
public void enqueue(Object value) { push(value); }
```

```
public Object dequeue() throws EmptyQueueException {  
    try {  
        return pop();  
    } catch (EmptyStackException e) { throw new EmptyQueueException(); }  
}
```

```
public void clear() { _list.clear(); }
```

```
public int size() { return _list.size(); }
```

```
public boolean isEmpty() { return _list.isEmpty(); }  
} // koniec przykładowej implementacji stosu
```

Przykładami zastosowania stosu są:

1. **kalkulator** obliczający wartości wyrażeń w ONP (odwrotnej notacji polskiej, tzw. postfiksowej; wyrażenie: $a + b$ ma postać: $a b +$)
ONP pozwala zapisać wyrażenie **bez użycia nawiasów**, gdyż jednoznacznie określa kolejność wykonywania działań.

Algorytm obliczenia wartości wyrażenia ONP z użyciem stosu:

- **Wyczyść** stos.
- Dla wszystkich symboli z wyrażenia ONP wykonuj:
 - jeśli i -ty symbol jest liczbą, to **odłóż go na stos**,
 - jeśli i -ty symbol jest operatorem to:
 - **zdejmij ze stosu** jeden element (ozn. a),
 - **zdejmij ze stosu** kolejny element (ozn. b),
 - **odłóż na stos** wartość b operator a .
 - jeśli i -ty symbol jest funkcją to:
 - **zdejmij ze stosu** oczekiwaną liczbę parametrów funkcji (ozn. $a_1 \dots a_n$)
 - **odłóż na stos** wynik funkcji dla parametrów $a_1 \dots a_n$
- **Zdejmij ze stosu** wynik.

2. Zarządzanie ekranami aplikacji

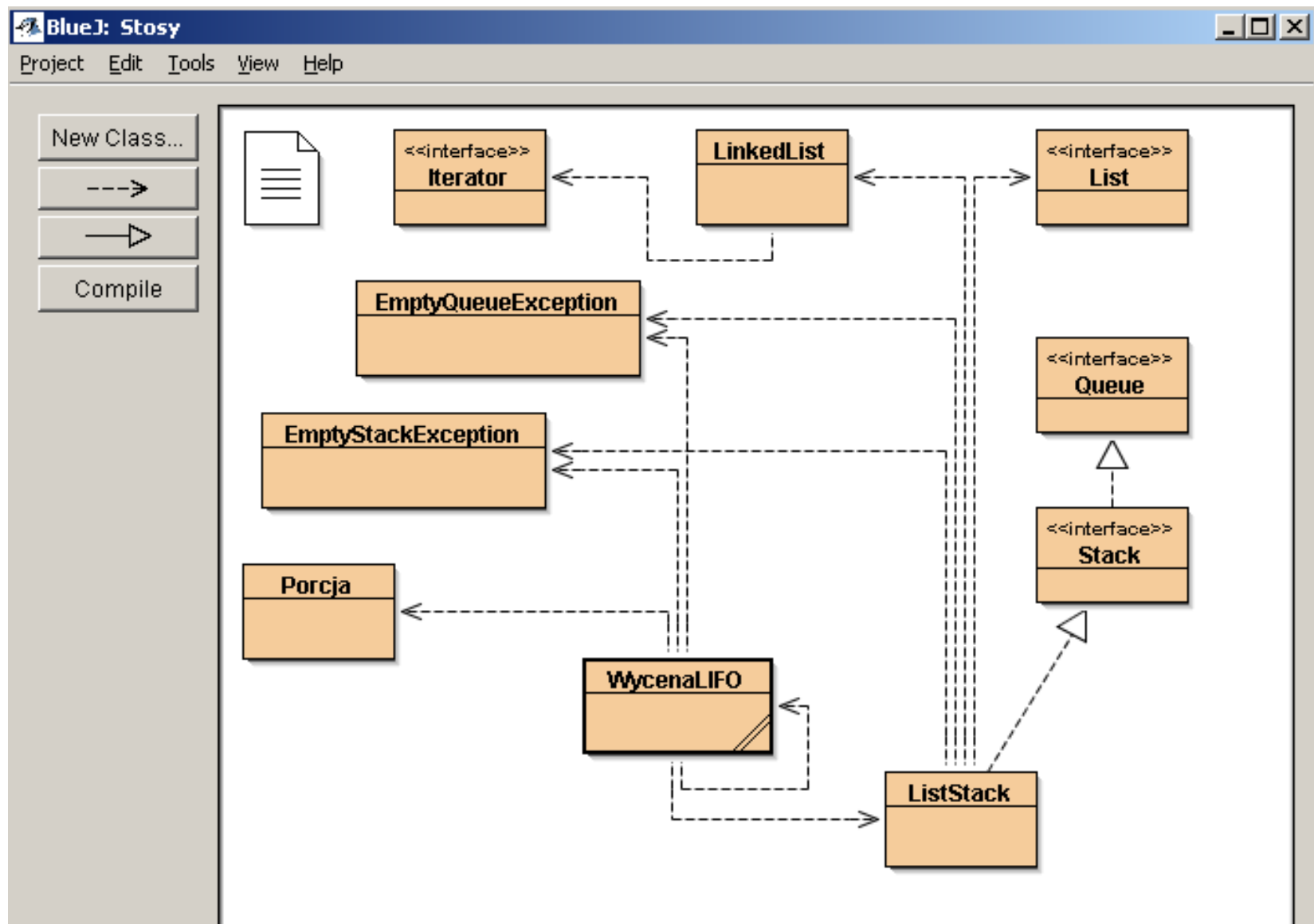
("rozwijanie/otwieranie" i "zwijanie/zamykanie" kolejnych ekranów),

3. Zarządzanie ciągiem zmian (np. w edytorze tekstu), z możliwością ich wycofywania i ponawiania (*undo* i *redo*).

4. Odwracanie kolejności wyrazów ciągu.

5. Różne algorytmy kombinatoryczne i symulacyjne.

W załączonym (w dalszej części) przykładzie zastosowano stos do **wyceny rozchodów towarów w obrocie magazynowym według reguły LIFO** (proszę porównać wyniki z wynikami uzyskanymi w przykładzie z kolejką FIFO).

// Przykład użycia stosu do wyceny rozchodów towarów według reguły LIFO:

```
public class WycenaLIFO {  
    int sumaPrzSzt=0,sumaRozSzt=0,sumaZapSzt=0;  
    double wartPrz=0,wartRoz=0,wartZap=0;  
    public WycenaLIFO() {}  
  
    public ListStack przyjmijDoMagazynu(ListStack kolejka, String data, Porcja p){  
        assert p.ilosc()<=0:"Brak przychodu";  
        int ilosc=p.ilosc();  
        double cena=p.cena();  
        for (int i=1; i<=ilosc; i++)  
            kolejka.push(new Porcja(1,cena)); // kolejka.enqueue(new Porcja(1,cena));  
        double wprz=ilosc*cena;  
        sumaPrzSzt+=ilosc; wartPrz+=wprz;  
        sumaZapSzt+=ilosc; wartZap+=wprz;  
        System.out.printf("%10s %6.2f    %3d %8.2f          "+  
            " %3d %8.2f\n",  
            data,cena,ilosc,wprz,sumaZapSzt,wartZap);  
        return kolejka;  
    }  
}  
// c.d.n.
```


// c.d.

```
public ListStack wydajZMagazynu(ListStack kolejka, String data, int lszt){
    assert lszt<=0:"Brak rozchodu";
    Porcja p;
    System.out.printf("%10s                %3d\n",data,lszt);
    double c=0,wrozch=0;
    int lc=0;
    try {
        for (int i=1; i<=lszt; i++){
            p=(Porcja) kolejka.pop(); //p=(Porcja) kolejka.dequeue();
            if (c!=0 && p.cena!=c){
                System.out.printf("    --> %6.2f                %3d  \n",c,lc);
                lc=0;
            }
            else c=p.cena(); lc++; c=p.cena();
            wrozch+=c; sumaRozSzt++; wartRoz+=c; sumaZapSzt--; wartZap-=c;
        }
        System.out.printf("    --> %6.2f                %3d %8.2f  %3d %8.2f\n",
                        c,lc ,wrozch,sumaZapSzt,wartZap);
        } catch (EmptyStackException e) {System.out.println("    ???\n");}
    return kolejka;
} // c.d.n.
```

// c.d.

```
public static void main(){
    System.out.println("\n    Ilustracja działania kolejki LIFO - Magazyn towarów");
    System.out.println("    Wycena rozchodów towarów w cenach przychodu (zakupu)");
    System.out.println("-----");
    WycenaLIFO magazyn=new WycenaLIFO();
    System.out.println("    Data    Cena zł - Przychód - -- Rozchód -- --- Zapas ---");
    System.out.println("operacji          szt.  zł    szt.  zł    szt.  zł");
    System.out.println("-----");
    ListStack kolejka=new ListStack();
    kolejka=magazyn.przyjmijDoMagazynu(kolejka,"2008-04-01",new Porcja(3,10.0));
    kolejka=magazyn.przyjmijDoMagazynu(kolejka,"2008-04-03",new Porcja(4,15.0));
    kolejka=magazyn.przyjmijDoMagazynu(kolejka,"2008-04-08",new Porcja(5,20.0));
    kolejka=magazyn.wydajZMagazynu(kolejka,"2008-04-09",6);
    kolejka=magazyn.przyjmijDoMagazynu(kolejka,"2008-04-10",new Porcja(4,10.0));
    kolejka=magazyn.wydajZMagazynu(kolejka,"2008-04-10",8);
    kolejka=magazyn.przyjmijDoMagazynu(kolejka,"2008-04-11",new Porcja(4,20.0));
    System.out.println("-----");
    System.out.printf("Stan bieżący:      %3d %8.2f  %3d %8.2f  %3d %8.2f  \n",
        magazyn.sumaPrzSzt,magazyn.wartPrz,
        magazyn.sumaRozSzt,magazyn.wartRoz,
        magazyn.sumaZapSzt,magazyn.wartZap); }

} // koniec przykładu
```

BlueJ: Terminal Window - Stosy

Options

Ilustracja działania kolejki LIFO - Magazyn towarów

Wycena rozchodów towarów w cenach przychodu (zakupu)

Data	Cena zł	- Przychód -	-- Rozchód --	---	Zapas ---	
operacji		szt. zł	szt. zł		szt. zł	
2008-04-01	10,00	3 30,00			3 30,00	
2008-04-03	15,00	4 60,00			7 90,00	
2008-04-08	20,00	5 100,00			12 190,00	
2008-04-09			6			
-->	20,00		5			
-->	15,00		1	115,00	6 75,00	
2008-04-10	10,00	4 40,00			10 115,00	
2008-04-10			8			
-->	10,00		4			
-->	15,00		3			
-->	10,00		1	95,00	2 20,00	
2008-04-11	20,00	4 80,00			6 100,00	

Stan bieżący:		20 310,00	14 210,00		6 100,00	